

MANUSCRISE MUZICALE DIN BIBLIOTECA SCHITULUI ROMÂNESC PRODROMU¹

Arhim. CLEMENT HARALAM*

Abstract

The article “Musical manuscripts from the library of the Romanian Hermitage Prodromu” is the result of my research in the said library and an archive of old books inside the hermitage, carried out between December 2008 – December 2010. This work of cataloguing wants to highlight ten musical manuscripts that were not mentioned by the researchers S. Barbu-Bucur and V. Vasile, who developed and published each a catalog of musical manuscripts of the library hermitage.

Thus, ten manuscripts are cataloged, that were completed, restored and covered or re-covered. Also, 20 small dimension manuscripts were catalogued, that initially were co-bound within printed books and literary manuscripts.

I also catalogued six notebooks of monk Varahiil Tașcă, with no artistic significance, as I distinguished the musical preoccupation of the author; the catalog continues with a series of 12 fascicles and five leaflets, which could be part of future musical volumes, but unknown is the reason why they remained at this incipient stage. I also cataloged 15 fascicles (nos 45–58), containing complete chants, resulted from destroyed manuscripts.

At the end of the small catalog, four very recent manuscripts (nos 59–61) are brought to attention, with little artistic value, but showing the musical concern of the Prodromos monks after a flourishing period of high intensity in the field of church music.

Keywords: Romanian skete *Prodromu* (St John the Baptist) on Mount Athos, anthology, church hymns and chants, *The Lamentations at the Tomb*, *The office of the saints of the Athos*, Te Deums, brochure (φυλλάδα)

Schitul românesc Prodromu din Sfântul Munte Athos are o bibliotecă cu două mici secții: cu cărți noi și cu cărți vechi. Biblioteca nouă are cărți tipărite în sec. al XX-lea, mai ales, după anul 1980, formată de Părintele stareț Petronie, de aceea se numește: „Biblioteca Petronie Ieromonahul”. Aici se găsesc scrieri ale Sfinților Părinți (din seria *Părinți și scriitori bisericești*), Filocalia românească, Paterice, albume, istorie bisericească și a României, vieți și slujbe ale sfinților români, lucrări de muzică bisericească, lucrări ale unor ierarhi români, precum și multe lucrări în limba franceză. Tot aici se păstrează și colecția incompletă a revistelor centrale ale BOR și unele numere ale altor reviste bisericești, cum ar fi: *Telegraful român*, *Lumina* și *Lumina de Duminică* sau *Vestitorul Ortodoxiei*. De asemenea, aici se află și Patrologia Greacă (incompletă) și o colecție completă de mineie în grecește.

Secția veche sau de patrimoniu, cu numele „Biblioteca Nifon Ieroschimonahul”, supranumită „Muzeul Literaturii Române din Muntele Athos”, are peste 4 000 de volume, cărți tipărite pe teritoriul țării noastre și în diferite centre tipografice din străinătate, în limbile română, greacă și câteva în slavonă sau chiar în limba turcă, începând cu anul 1560, până în anul 1930. De asemenea, are și manuscrise tot din această perioadă, dar mai ales din sec. al XIX-lea și începutul sec. al XX-lea.

* Arhim. Clement Haralam este Mare Eclesiarh al Catedralei Patriarhale din București. Adresa de e-mail: pr_clement@yahoo.com.

¹ Completare la cele două cataloage semnate de Sebastian Barbu-Bucur și Vasile Vasile.

Manuscrisele, care numără aproape 590 de volume și filade, se împart în două categorii: **1)** manuscrise literare (**a.** filocalice; **b.** istorice; **c.** liturgice); **2)** manuscrise muzicale, care numără mai mult de 250 de volume și filade, conținând cântări pe notație psaltică hrisantică, prehrisantică și un manuscris cu notație lesbosiană.

Manuscrisele muzicale din bibliotecă se află în volume aparte: legate, broșate sau filade, dar și legate împreună cu alte lucrări muzicale sau literare tipărite sau legate împreună cu manuscrise literare. Manuscrisele muzicale se pot împărți în trei categorii: **1)** manuscrise catalogate în două cataloage elaborate de specialiști: arhid. prof. dr. Sebastian Barbu-Bucur, cercetător în biblioteca schitului începând cu anul 1982, care a catalogat 141 de manuscrise din care 80 cu număr vechi de inventar², prof. dr. Vasile Vasile, care a cercetat biblioteca schitului începând cu anul 2000 și a catalogat 210 manuscrise (113 manuscrise cu număr vechi de inventar și 97 manuscrise fără număr de inventar)³. Acestea se constituie în două categorii: **1. a.** manuscrise catalogate în unul sau amândouă cataloagele amintite și menționate în *Registrul inventar al bibliotecii*, specificându-se în catalog: „nr. vechi de inventar”; **1. b.** manuscrise catalogate, dar fără număr de inventar, care nu se regăsesc în *Registrul inventar*; **2)** manuscrise necatalogate și necercetate de nimeni, pentru că ele au fost descoperite recent; acestea sunt în număr de zece, plus mai multe filade; **3)** manuscrise care au aparținut bibliotecii schitului Prodromu, dar au circulat prin diferite biblioteci și nu sunt catalogate ca atare.

Este necesar să precizez faptul că cei doi specialiști, Sebastian Barbu-Bucur și Vasile Vasile, care au catalogat manuscrisele muzicale românești de la Muntele Athos și, mai ales, pe cele de la Schitul Românesc Prodromu, nu le-au catalogat pe toate cele existente în bibliotecă, pentru că la vremea aceea biblioteca se afla în proces de organizare, dar cele catalogate se pot identifica după semnătura discretă și data cercetării, înserată pe forțat sau pe ultima copertă a fiecărui manuscris sau carte, care conține manuscrise muzicale⁴.

* * *

1. Prohodul Domnului nostru Iisus Hristos acum de nou tonisit de însuși scriitorul. Glas(ul) al 5(-lea). Manuscrisul a fost găsit fără coperti; i s-au pus coperti noi în atelierul de legătorie-carte al Schitului Prodromu. Este format A5 și are 23 de foi, numerotate de legătorul de cărți. Scrisul este simplu, cu litere chirilice de mână și cu o singură culoare, neagră. Începutul fiecărei strofe este marcat de litera inițială ceva mai mare, care iese puțin din cadrul textului. Între cele trei stări nu are marcaje deosebite. Toate strofele sunt puse sub note muzicale, ceea ce nu putem afla la slujbele similare întocmite de alți autori: Macarie Ieromonahul, Anton Pann, Dimitrie Suceveanu, Ștefan Popescu etc., sau chiar la edițiile mai noi ale prohodului. Scrisul se aseamănă foarte bine cu alte manuscrise din biblioteca schitului, recunoscute a fi scrise de mâna marelui cântăreț și protopsalt Nectarie schimonahul. Menționez faptul că în bibliotecă mai sunt manuscrise care cuprind textul prohodului cu mențiunea că a *fost tonisit* – pus integral sub note psaltice – *de Sfinția Sa Nectarie Protopsaltul*, însă au fost caligrafiate de alți caligrafi. De fapt, mențiunea din titlu: „tonisit de însuși scriitorul” este o formulă specifică cuviosului Nectarie Protopsaltul. Pe verso-ul ultimei file se află un element floral în forma numărului opt culcat, simbolul veacului viitor, străjuit la capete de doi struguri, semn care marchează sfârșitul unei cântări, al unui capitol sau al unui manuscris, lucru întâlnit destul de des în manuscrisele din biblioteca Schitului Prodromu. Desenul este făcut cu penița și în două culori: roșu și negru. Textul, care urmează și completează pagina, începe cu o literă inițială ceva mai mare, de culoare roșie și are scrisul mai îngroșat, se pare că a fost adăugat ulterior: „Pre acest Prohod după cererea [a] tot soborului moldoromân, puind toată silința sfinția sa Părintele Nectarie protopsalt[ul], l-au alcătuit bine pe musichie, puind și cuvintele întocma[i] după Triod, ne adăogând sau scăzând vreo silabă, și l-au și scris (caligrafiat) precum se viade în vreme numai de trei zile. Acum în anul 1866, Martie, în 16 zile”.

Această însemnare, după cum se poate observa, nu este a autorului. S-ar putea să fie a Ierom. Paisie Lambru, cel care a alcătuit de două ori biografia schimonahului Nectarie, sau, mai probabil, a ierodiaconului

² Sebastian Barbu-Bucur, *Manuscrisele Muzicale românești de la Muntele Athos*, București, 2000.

³ Vasile Vasile, *Tezaur muzical românesc din Muntele Athos*, vol. II, București, 2008 și vol. III, 2013.

⁴ Catalogul de față este alcătuit la solicitarea Comisiei de elaborarea a *Dicționarului de Muzică Bisericească*, dar în același timp și pentru întregirea celor două mari lucrări de specialitate, citate în notele 1–3, după ce biblioteca schitului a fost mai bine ordonată. Menționez și faptul că manuscrisele din acest catalog au fost semnalate în lucrarea: *Dicționar de Muzică Bisericească*, București, 2013.

Calistrat Galactionovici, care a caligrafiat mai multe cântări în completarea unui alt manuscris al lui Nectarie, *Heruvico-chinonicar și Axioane*, nr. inv. 1708, cu al cărui scris se aseamănă.

Menționez faptul că acest manuscris a servit drept model Ieromonahului Dometie Ionescu, în 1894, pentru a-l tipări în București, în folosul chinovului românesc, menționând în prefață: „După mine meritul deosebit al acestei cărți consistă în aceea că muzica pe care se află puse stihurile variază, așa că produce o plăcere ascultătorului și apoi cuvintele sunt întocmai după *Triodul* din Monastirea Neamțului, tradus după grecește, înlăturându-se neplăcerea ce simte cineva văzând cum se întorc stihurile numai ca să se poată ieși la mărturie”.

2. Heruvicar, care cuprinde Heruvicul pe cele 8 glasuri, în limba greacă, compunere a lui Grigorie Lampadarie, noni (?) protopsaltul; dimensiunile foilor: 22 × 17 cm. Manuscrisul a fost găsit cu 16 fascicule numerotate în ordinea numerică de la 1 la 17, dintre care lipsea fascicola a patra. Această fascicolă ar fi conținut finalul Heruvicului glasul al 3-lea și cea mai mare parte din Heruvicul glasul al 4-lea. Această lipsă am completat-o pe foi de epocă și cu cerneluri moderne, reușind să nu schimb prea mult stilul caligrafierii. Această operație de completare a manuscrisului am făcut-o pentru a-l lega și coperta. Foile manuscrisului au fost numerotate în creion de către legătorul de cărți, având 68 de file. Fiecare pagină are 13 rânduri de text muzical. Scrierea este frumoasă, îngrijită, cu două culori: cu negru sunt scrise semnele muzicale și cu roșu, gorgoanele, eteroanele, floralele, mărturiile și literele inițiale ale fiecărui Heruvic. Începutul fiecărui Heruvic este marcat și de semnul glasului în care este scrisă cântarea. De la jumătatea fasciculei a 11-a (f. 42^v) începe al doilea rând de Heruvic „ale fericitului Grigore Protopsaltul Marii biserici a lui Hristos”. La sfârșitul heruvicelor, pe fila 65^v, ceva mai sus de jumătatea paginii, începe un Polihroniu, pe glasul 1, care continuă pe parcursul a patru pagini. Scrisul este mai mărunț și cu o singură culoare, neagră, litera inițială este una obișnuită. Cântarea este închinată Domnitorului Alexandru Dimitrie Ghica al Țării Românești, unul dintre marii ctitori fondatori ai Schitului Prodromu. Se pare că manuscrisul a fost caligrafiat înainte de anul 1850, dar în anii 1857–1859 a fost completat cu acest frumos și lung Polihroniu. Manuscrisul nu are însemnări sau menționări de date, precum niciun semn de sfârșit de lucrare, ceea ce mă îndreptățește să cred că autorul a dorit să continue prin caligrafierea altor cântări, dar nu se poate ști de ce nu a continuat. Din loc în loc, are greșeli de caligrafie anulate cu linii subțiri pentru a nu deranja prea mult ochiul cântărețului. În bibliotecă se mai găsește un manuscris cu acest stil de scriere, inventariat și catalogat cu nr. vechi de inventar 1826, dăruit bibliotecii de către Climent schim(onahul) la 1882.

3. Stihirar (pe lunile: septembrie, octombrie și noiembrie), nr. vechi de inventar: 468 (dar nu figurează în Registrul inventar al bibliotecii schitului), pus pe prima pagină, care marchează începutul volumului; nu are ștampila schitului și inițial a fost legat fără a fi copertat; i s-au pus coperti noi în atelierul schitului Prodromu. Este scris în limba română cu litere chirilice și conține 97 de foi. Numerotarea foilor a fost făcută de caligraf. Scrierea este îngrijită, frumoasă, în două culori cam spălăcite, negru și roșu, cu litere inițiale frumoase, iar unele litere ornate cu diferite flori; scrierea are multe corecturi și adaosuri pe marginea textului, părți de text scrise de altă mână și lipite peste textul original, care probabil era caligrafiat greșit. Manuscrisul cuprinde stihiri la privegheri de toată noaptea, începând cu luna Septembrie, în 8 zile, la Hvalite (Laude), stihirile, Podobie: *O preaslăvită minune*..., glasul 1. Apoi, Septembrie în 14 zile, la Vecernie, stihirile, Podobie: *Toată nădejdea*..., glasul al 6-lea; la Stihovă, Podobie: *Bucură-te, Cămara*..., glasul al 5-lea; la Laude Podobie: *O preaslăvită minune*..., glasul al 8-lea. În 26 zile – la Sfântul Ioan Bogoslovul, la Vecernie, stihiri, 8, Podobie: *Ceea ce ești bucuria*..., glasul 1; la Laude, stihiri, 4, Podobie: *O, preaslăvită minune*..., glasul al 8-lea. Luna lui Octombrie în zi întâia, la Acoperământul Maicii Domnului, la Vecernia mare, stihiri, Podobie: *O preaslăvită minune*..., glasul 1, și alte stihiri, Podobie: *Ca pre un viteaz*..., glasul al 4-lea; la Laude, Podobie: *O preaslăvită minune* ..., glasul al 8-lea. În 14 zile, la Sfânta Cuvioasă Parascheva, la Vecernie, stihirile, Podobie: *Toată nădejdea*..., glasul al 6-lea, și alte stihiri, asemenea; la Stihovă, stihirile: *Cela ce de sus ești chemat*..., glasul al 4-lea; la Laude, stihirile, Podobie: *Ceea ce ești bucurie*..., glasul 1. În 26 de zile, la Sfântul Mare Mucenic Dimitrie, la Vecernie, stihirile, Podobie: *O preaslăvită minune*, glasul al 8-lea; la Laude, stihirile, Podobie: *Bucură-te cămara*..., glasul al 5-lea. Luna lui Noiembrie, în 8 zile, Sfinții Arhangheli, stihirile, Podobie: *Ca pre un viteaz*..., glasul al 4-lea, alte stihiri, Podobie: *Dat-ai semn*..., la Stihovă, stihirile, Podobie: *Ceea ce ești bucurie*..., glasul 1; la Laude, stihirile, Podobie: *Ceea ce ești bucuria*..., glasul 1⁵. În 13 zile, pomenirea Sfântului Ioan Gură de Aur, la Vecernie,

⁵ Menționez faptul că pentru prima dată întâlnesc două rânduri de stihiri la ziua cinstirii unui praznic cântate după aceeași podobie.

stihirile, Podobie: *Ca pre un viteaz...*, glasul al 4-lea; la Stihovă, stihiri, Podobie: *Bucură-te, Cămara...*, glasul al 5-lea; la Laude, stihiri 4, Podobie: *Dat-ai semn...*, glasul al 4-lea. În 21 de zile, Intrarea în biserică, la Vecernie, stihirile pe 8, Podobie: *O preaslăvită minune...*, glasul 1; alte stihiri, Podobie: *Ca pre un viteaz...*, glasul al 4-lea; la Stihovă, stihirile, Podobie: *Bucură-te, Cămara...*, glasul al 5-lea; la Laude, stihiri, Podobie: *Ceea ce ești bucurie...*, glasul 1. În 30 de zile, la Sfântul Apostol Andrei(u), la Vecernie, stihirile pe 8, Podobie: *Acela ce de sus...*, glasul al 4-lea; la Stihovă, stihirile, Podobie: *Bucură-te, Cămara...*, glasul al 5-lea; la Hvalite (Laude), stihiri 4, Podobie: *Ceea ce ești bucurie...*, glasul 1. Pe f. 97^v este o însemnare cu litere latine: „Această cântică este scrisă de răposatul și pururea pomenitul între ieroschimonahi și psaltul Gherontie Ionescu, care a viețuit în Sfântul Munte al Aftonului 60 ani, să zicem cu toții pentru Sfinția sa: Doamne, miluiește și odihnește cu dreptii pre robul Tău acesta, în numele Tatălui și a[l] Fiului și a[l] Sf. Duh. Amin. Chesarie m[onahul] 1919 17/II”⁶.

4. Heruvica – Polielee, fără foaie de titlu, format 22,5 × 18 cm. Sub un frontispiciu, executat dintr-o linie orizontală în zig-zag, este scris titlul primei cântări cu cerneală albăstă-verzuie, cu litere amestecate: românești și grecești: *Începutul heruvicelor săptămânare ale lui Petru Lamb[adarie]*. Litera Î de la începutul primei cântări (Heruvicul gl. 1, grecește), făcută în formă de brăduț cu steluțe și felinar, în două culori, roșu și albastru-verzui, ocupă cam 1/3 din pagină. Pe primele nouă pagini semnele muzicale sunt scrise cu cerneală neagră, iar gorgonul, digorgonul, eteronul și mărturiile, cu cerneală roșie. Manuscrisul nefiind paginat, l-am paginat după metoda nouă, cu creionul, în partea de jos a paginii, unde era loc suficient, rezultând 108 pagini. Între paginile: 20–21, 96–97, 98–99, 106–107 se cunoaște cum au fost rupte cândva de cineva câte două pagini albe, pe care nu le-am pus la număr.

P. 4: un alt titlu menționează: *Începutul Heruvicului al doilea, a lui Grigorie, glasul al 2-lea*, în grecește.

P. 7–13, alt titlu: „to[t a] acestu[ia]” ihos trei, ga. La paginile 10 și 11, semnele cu roșu lipsesc, iar pe ultimele trei rânduri ale paginii 11 nici cuvintele nu mai sunt scrise. Pag. 12–13 au numai semne fără cuvinte.

P. 14–15 sunt albe.

P. 16–19 cântarea: *De tine se bucură...*, fără a menționa autorul, scriere (note și text) numai cu cerneală neagră.

P. 20–22 sunt albe.

P. 24 Chinonic glas 6.

P. 26: *Sfinte Dumnezeule* – dinamis, glasul al 2-lea („Hrisostomu” – desigur, la Sfânta Liturghie a Sf. Ioan Gură de Aur).

P. 28: Polieleul al patrulea, facerea lui kir Daniil protopsaltul, glasul al 8-lea, având 40 de stihuri, *Slavă... Și acum...*, iar pe p. 51, în partea de jos, un ornament floral în formă de cruce.

P. 52: *Toată suflarea*, glasul 1, pe larg, cu teriremuri la sfârșitul cântării.

P. 56: mai multe ornamente florale încheie pagina.

P. 57: „Polieleul al șaptelea, facerea lui kir Hurmuz aflătorul [...] și hartofilakeu al bisericii ce(le)i mari, glas 8” (în românește cu litere chirilice), având la subsolul paginii ornamente reprezentând octapodii, pești marini și un soldat îmbrăcat în zale, cu sabie în mână. Polieleul are 40 de stihuri.

P. 68: „Slavă... Și acum... la Polieleu... Glasul al 5-lea” (în românește cu litere chirilice).

P. 73 câteva însemnări în creion ne semnificative.

P. 74, *Polieleu[l] al nouălea care să cântă la praznicile Prea Sfintei Stăpâne[i] de Dumnezeu Născătoare[i] facerea lui kir Gheorghie Kriteanu*, glasul al 7-lea, la Zo: „Cuvânt bun...”. După 14 stihuri, firul cântării se întrerupe (p. 88 și p. 89 prezintă diferite însemnări cu cifre); probabil

⁶ După cum ne arată *Registrul de evidență al personalului din Schitul Prodromu*, Gheorghe Ionescu, din Probota–Suceava, la vârsta de 20 ani, în 1857, se închinoviază în Schitul (Moldoromân) Prodromu din Sf. Munte, este călugărit la 15 August 1858. În 1903, se retrage la o chilia pusnicească – Sf. Nicolae – Iftodica, din Sf. Munte, iar în decembrie 1915 revine în obștea Prodromului. La 17 septembrie 1917, trece, cu pace, la cele veșnice. Așadar, însemnarea de pe manuscris se pare că a fost scrisă de un ucenic al său, care în 1916 și 1917 a caligrafiat în două manuscrise slujba Sfintei Cuvioasei Parascheva: „Orânduiala sfintei slujbe a Preacuvioasei Maicii noastre Paraschevei [...] prescris din originalul format de S[finția] Sa Părintele Ierschimonah Gherontie Prodromit(ul) [...]”. Spre deosebire de original, manuscrisele monahului Chesarie conțin și o rugăciune către Sfânta Parascheva, așezată la începutul cântărilor, precum și Slavele. Cele două manuscrise ale monahului Chesarie sunt catalogate, dar nu sunt inventariate.

caligraful s-a grăbit și a continuat cântarea pe p. 90–91 cu încă două stihuri (în total 16 stihuri), iar cele două pagini rămase goale au fost folosite ulterior, dar de aceeași mână, pentru însemnări din alt domeniu. P. 92–96 conțin rețete medicale, notate în anul 1854, cu iscălitură indescifrabilă. O altă mână, care semnează Tache Popescu, a continuat pe p. 97 și 98 cu un Axion gl. 6, caligrafiat în grabă.

P. 99 este albă.

P. 100 cuprinde cântări după Heruvic: glasul al 5-lea: „Și cu duhul tău” (corect ar fi fost: „Și duhului tău”; apoi „Pre Tatăl, pre Fiul și pre Sfântul Duh...” și *Crezul* pe note psaltice (asemănătoare, în unele locuri, cu compoziția lui Anton Pann), care continuă și pe p. 101, dar numai până la: „Carele a grăit prin prooroci...”. În continuare foile sunt complete, dar cântare nu a mai fost terminată.

P. 104–105 conțin însemnări nesemnificative.

P. 106 are următoarea însemnare cu litere chirilice:

*„când poștești la Cununie
întâi deasupra
dumnealui, kiru cutari cu
familiea cutare,
Gheorghe preot o cere*

*Pe Caterina, cu duhovnicu lor, cu onoari
vă invită. Se bine voiți la nunta
la celebrarea, cununilor ce sânt
a se sevirși la biserică, la 8 ore
după (i)eșirea, Sfintei Biser'ci,
....., cutare
București, pă, 14 iulie
1853”.*

Însemnările de pe p. 107–108 nu au importanță.

5. Canonul cinstului Paraclisului I-iu al Preasfintei Stăpânei noastre de Dumnezeu Născătoarei și pururea Fecioarei Maria, glasul al 8-lea. Este, de fapt, o filadă, dimensiuni 34 × 21 cm, 32 de pagini numerotate cu cerneală neagră de către caligraf, apoi cu creionul, se pare de altcineva, scris îngrijit, cu cerneală neagră numai pe recto; versoul a fost păstrat, probabil, pentru corecturi sau omiteri, așa cum se poate vedea pe pagina 1^v. Din cântarea a 9-a lipsesc stihurile cuprinzând *Slavă... Și acum...*, precum și stihurile de încheiere; totuși, manuscrisul pare a fi complet. Ultima pagină, care este foarte murdară pentru că a ținut loc de copertă, are o însemnare: „1919 Decembrie, Comuna Schineni, jud. Tutova, Plasa Murgeni. Gheorghe V. Rugină, frate întru Domnul – Dechembrie 25”.

6. Carte cu cântări pe note pe mare, la privegheri, D(oa)mne strigat-am, Toată suflarea și Slavoslovii(le), anul mântuirii 1936. Sfântul Munte Athonul, Xenofon(t). Fără număr de inventar, fără ștampila schitului, starea volumului este bună. Dimensiuni: 13,5 × 19 cm, legat în pânză și piele la cotor și colțuri, uzat datorită folosirii, scris de o singură mână, dar include 5 file tipărite cu *Polieleul glasul al 8-lea* (pagini detașate din volumul: *Antologie de cântări*, tipărită de Ieromonahul Dometie Ionescu, București, 1898), căruia la început îi lipsesc 3 stihuri, dar completate de caligraf. Manuscrisul are 123 de file, numerotate ulterior, se pare de altcineva ori de posesor mai la bătrânețe, care i-a făcut și un cuprins sumar pe o jumătate de pagină lipită pe vorsatz. Scrierea este în limba română cu caractere chirilice, uneori și cu caractere latine. Scrisul este îngrijit și caligrafic, în două culori, iar literele și frontispiciile sunt executate în mai multe culori. Primele două file au câte un chenar pe laturile exterioare și nu au fost numerotate. Însemnări: fila 1^v–6^r (scrierea notelor este cu creionul, iar cuvintele cu cerneală neagră); filele 6^v, 30^v: 96v, 120v sunt ștampilate cu ștampilă ovală pe care se menționează în grecește numele posesorului: „Ieromonahos Xenofon(t), Kellion Ag(iou). Nikolaos, Kapsala – Agion Oros”; fila 102^v are însemnarea: „Ianuarie 22, 1942 Xenofon(t)” (notație cu litere latine); fila 104^v are notat cu roșu și litere latine: „La Sfântul Nicolae în Sf(ântul) Munte”; pe fila 40^v este scris cu creionul începutul *Heruvicului glasul 1*, de P(etru) Efesiu; de asemenea, la fila 113: *Alt început (la Heruvic), glasul al 8-lea*; conținut: f. 1: *Fericit*

bărbatul (de Nectarie Protopsaltul) glasul al 8-lea, stihurile 1, 3, 5; f. 2^v–6: *Anixandare mari a(le) lui Hurmuz*, glasul al 8-lea; f. 7–18: *Doamne, strigat-am*, pe 8 glasuri, de Iacob Protopsaltul; f. 18^v–30^v: *Dogmatica* pe 8 glasuri, ale lui Iacob (glasul al 7-lea este după glasul al 8-lea); f. 31: *La călugărie Tropar(ul) glasul al 5-lea*; f. 32–40: *Toată suflarea, pe 8 glasuri, ale lui Iacob*; slavoslovii ale glasurilor: f. 41–44: glasul 1; f. 44^v–48: glasul al 4-lea; f. 49–54^v: glasul al 5-lea; f. 55–58: glasul al 6-lea; f. 58^v–61^v: glasul al 7-lea; f. 62–65^v: glasul al 4-lea; f. 66–69^v: glasul al 5-lea, „a lui Kiriazi”; *Anixandare* de Nectarie; f. 70–77: *Cuvânt bun*, glasul al 8-lea; f. 77^v–83^v: *Robii Domnului*, glasul al 5-lea; f. 84–93^v: „Câteva (cântări) la Liturghie: *Sfinte Dumnezeule*, glasul al 2-le; *Heruvic*, glasul al 4-lea; *Axion*, glasul al 4-lea, *Heruvic* pe glasurile 3, 4 și 5, de D. Suceveanu; glasul al 4-lea, de P(etru) Efesiu; f. 94–104^v: „*Antifoanele* (la privegheri) glasul al 4-lea”; f. 105–106: *Ziua Învierii*; f. 106^v–108: „*Slavoslovie* glasul al 2-lea, de Sisamu”; f. 108^v–112^v: „*Slavă...* la Sf(ântul) Ierarh Nicolae” (patronul chiliei); f. 112^v–113: *Robii Domnului*, glasul al 8-lea; f. 113^v–118^v: „*Chinonic* glasul al 7-lea, al lui Fokeos”; f. 119–120^v: „*Slavele glasurilor*, facere(a) lui Iacob”; f. 121–123^v: file nescrise.

7. Stihirar – Doxastar la Sf(ânta) Cuvioasă Parascheva (ciornă). Este o filadă format A5, care conține slujba Sfintei Cuvioase Parascheva de la Iași, slujbă mai rar întâlnită în manuscrisele din biblioteca Schitului Prodromu. Manuscrisul nu avea coperti, nici foaie de titlu. A fost copertat în atelierul de legătorie al schitului Prodromu; foile sunt aranjate în fascicule și cusute; scrierea este foarte simplă, cu creionul și cu litere chirilice, pe hârtie de slabă calitate, numerotarea foilor este făcută de caligraf. Manuscrisul are 20 de foi scrise și câte două foi înainte și după text. Nu are nicio însemnare, dar după stilul scrierii, se pare a fi din a doua jumătate a secolului al XIX-lea⁷.

8. Irmoase calfonice, filadă format 17,5 × 21,5 cm, cu șase foi cusute, numerotate după metoda veche de către mine și copertat în hârtie simplă; are 14 rânduri pe pagină. Pe prima pagină, sub un frontispiciu floral, desenat cu penița, în culori negru și roșu, este scris cu roșu titlul filadei: „VREOKÂTIVA IRMOASE, Kalofonico făcute iar altele traduse din grecește în românește de S[finția] Sa P[ărintele] P[salt] NECTARIE, MONAHUL AGHIORIT(UL)”. Primul Irmos este în glasul 1, al lui Balasie Preotul: „Pre izvorul cel primitor de viață...”. Al doilea este în glasul al 4-lea, al lui Petru Berechet: „Cutremuratu-s-au noroadele, tulburatu-s-au neamurile...”. Al treilea irmos este în glasul al 7-lea, Protovaris, al lui Balasie Preotul, tradus de S[finția] Sa, P[ărintele] P[salt] Nectarie Monahul Aghiorit: „Ceea ce nu prin ispitirea stricăciunii ai purtat în pântece...”. Al patrulea irmos este în glasul al 8-lea, a lui Petru Efesiu, tradus de S[sfinția] Sa P[ărintele] P[salt] Nectarie: „Acum, nădăjduindu-mă la sprijineala ta cea mare...”. Al cincilea irmos este intitulat: «Megalinarion, al Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, calofonicon compus de S[finția] Sa P[ărintele] P[salt] Nec[arie]»: „Pre ceea ce este mai înaltă decât cerurile...”, o cântare foarte frumoasă, care are și terirem-uri. Filada are scrisul foarte îngrijit, fără corecturi, neumele sunt scrise cu negru, iar mărturiile, ftoarele și gorgoanele, cu roșu. Fiecare început de irmos este marcat de semnul glasului în care este scris, menționându-se de cine este compus și de o literă inițială desenată artistic, cu unele înflorituri, executate cu cerneală roșie. Pe ultima pagină scrisă este și această mențiune: „S-au scris acest irmoase, la anul 1876, de pe or[i]ginal[le] Sfântului Schit Prodromul Românesc, din Sfântul Munte al Athonului. De Ierodiaconul Isihie somnorosul, și oricine va cânta sau va ceti pre ele să se roage pentru dânsul”. Filada are la sfârșit două pagini albe⁸.

9. La polieleul Maicii Domnului, filadă copertată în carton, format A5, foile uzate, ceea ce dovedește că a fost folosită la strană. Nu se cunoaște autorul pentru că nu are nici o însemnare în acest sens. Textul muzical are 11 rânduri pe pagină, scris pe 8 pagini, numerotate de caligraf. Pe pagina de la începutul filadei este lipită o iconiță-litografie a Maicii Domnului, în cinstea căreia este cântarea: „Compus[ă] de kir Teodor

⁷ S-ar părea că este originalul după care, la 1916 și 1917, monahul Chesarie a caligrafiat două manuscrise cu „Orânduiala Sfintei slujbe a Preacuvioasei Maicii noastre Paraschevei [...], prescrisă din originalul format de S[finția] Sa Părintele Ieroschimonah Gherontie Prodromit(ul)”. Menționez faptul că stihirile la Sf. Parascheva le mai găsim și în *Stihirarul* lui Gherontie (Ionescu) Prodromitul, descris mai sus, la nr. 3, dar manuscrisul de față are și *Slavele*, deși aici lipsește totuși *Slava...* de la Vecernie, iar la Litie are numai *Slava...*; și încă un amănunt: dacă în manuscrisul lui Chesarie ordinea cântărilor este după rânduiala tipiconală, în acest manuscris ordinea cântărilor este: stihirile toate, apoi *Slavele*, de aceea cred că denumirea corectă a manuscrisului este cel arătat.

⁸ Menționez faptul că în biblioteca schitului Prodromu există mai multe manuscrise care poartă ștampila particulară a Ieroschimonahului Isihie, care se subestimează numindu-se „somnorosul”.

Fokiu”. *Slavă...*, *Și acum...*, tradus[ă] de Părintele Nectarie în românește. Glasul al 8-lea : „Stăpână primește rugăciunile robilor tăi...”, cântare foarte frumoasă, scrisă îngrijit, cu litere chirilice, cu două culori negru și roșu. Pe frontispiciul primei pagini are un desen floral compus din trei rozete și 12 frunzulițe, colorate cu mai multe culori, aranjate pe două rămurele, care se unesc la mijlocul paginii. Pe parcursul cântării întâlnim patru litere inițiale simple, dar colorate. Pe penultima pagină, Monahul Ghedeon a scris cu litere latine de mână textul unei *Slave*... ce se cântă la înmormântarea călugărilor: „Astăzi s-au plinit glasul cel pururi pomenit al dumnezeiescului David, care zice: «Omul ca iarba...»”. Nu se cunoaște caligraful acestei filade și nici anul scrierii. Probabil că a fost scrisă în a doua jumătate a sec. al XIX-lea.

10. Prohodul Maicii Domnului [...]. Este un manuscris-text, necatalogat, dar menționat în *Registrul inventar* al bibliotecii cu nr. vechi de inventar 1396, însoțit de ștampila schitului; nu conține niciun fel de note muzicale⁹. Manuscrisul are formatul 21,5 × 16 cm, conține 30 de foi scrise pe hârtie manuală, culoare albăstruie, asemănătoare cu hârtia din *Proloagele* tipărite la Mănăstirea Neamț în anul 1854. Manuscrisul are scriere chirilică, scris îngrijit și citeț, în două culori, roșu și negru, cu marginile foilor aurite, iar însemnarea făcută de o altă mână, cu litere latine și cursive, unde se vede și ștampila schitului (f. 2^v), mă determină să cred că a fost scris în acea perioadă: „Original tradus și format în limba românească de Constantin Cuza, în Monastirea Neamțu, apoi prescris și reformat de Ioniță Pralea în Mon[astirea] Slatina”. Pe verso-ul aceleiași file, o altă însemnare cu cerneală mov, litere latine, scris cursiv, nu lămurește nedumerirea; „Pe la 1820, s-a dat în tipar, pentru prima oară”. Manuscrisul nu a fost copertat, nici legat, dar a fost restaurat și legat recent în atelierul Schitului Prodromu. Textul este complet, iar foile au fost numerotate de legător. Nu este menționat autorul-caligraf, iar însemnările în afara textului nu oferă date privitoare la caligrafiera și vechimea manuscrisului, decât prin deducție, cum am arătat mai sus. Înainte-cuvântarea, care se întinde pe trei pagini (f. 1–2^v), menționează: „Epitaſion sau punerea în mormânt, la Adormirea Maicii Domnului, după asemănarea celui din Sâmbăta Mare, facerea lui Emanuil marele ritor, din anii 1626, scrisu-s-au în limba grecească, în sfânta cetate a Ierusalimului de pomenitul Germanó Ieromonahul și s-au trimis sfintei mănăstiri Putnii, metaniei sale. Iar moldovenească s-au tălmăcit în sfânta Mănăstirea Neamțului, de obștescul frate Constantin Cuza. După aceea s-au alcătuit după calupuri grecești, întocma[i] în numărul silabilor măsurându-să adică pripealele stării întâi treizeci și cinci de silabe, iar a doua stare treizeci și șapte, iar a treia, nouăsprezece silabe. Așezători fiind eu cel mai mic între psalți, dreptul pravoslavnic Ioniță Pralea, îndemnat fiind prin osârdia și silința sfinți[e]i sale părintelui arhimandritului kir Sofronie din sfânta mănăstire Slatina, care întru aceeași mănăstire s-au și alcătuit”. Cuvântul continuă cu indicații tehnice privind interpretarea și aplicarea melodiilor la textul prohodului. Textul propriu-zis al prohodului începe de pe f. 3–13^v; indicații tipiconale: „[...] Iar întâiul preot luând cădelnița, tămâind cruciș înaintea icoanei [Adormirii Maicii Domnului – n.n.] începe a cânta acest tropari pe glas[ul al] 5-lea: Pod[obie], Viață în mormânt [...]”. Iată primul tropar din Prohodul Maicii Domnului: „Te mărim, Curată, cinstim sfântă a ta adormire, Născătoare de Dumnezeu,/Și mutarea cătră ceri de pre pământ”. Stihurile printre strofe sunt tot din Psalmul 118, ca și la Prohodul Domnului și după cum în acel prohod prima strofă nu are stih, tot așa și la Prohodul Maicii Domnului. Fiecare strofă și fiecare stih are litere inițiale care ies în evidență prin mărimea lor. Prima stare se desfășoară până la fila 13^v; f. 14–23, starea a doua; f. 23–28^v, starea a treia, iar la final are mențiunea „Și îndată Evloghitari[i]le pe glasul al 5-lea, cu stihul: «Blagoslovită, Curată, pe ai tăi cântăreți bine păzești[-]i»”. Binecuvântările Maicii Domnului au patru pripeli sau tropare cu stihul arătat mai sus, apoi două tropare cu *Slavă...*, *Și acum...*, încheind cu un tropar singular, ceea ce nu întâlnim la „Binecuvântările Învierii” sau la „Binecuvântările morților”; acest tropar de la sfârșitul Binecuvântărilor Maicii Domnului, după indicațiile tipicului, se cântă de trei ori.

*

⁹ Prezint acest manuscris aici, cu acest grup de manuscrise muzicale, pentru că textul Prohodului Maicii Domnului totdeauna se cântă după melodii bine cunoscute dinainte. În biblioteca schitului Prodromu nu se află niciun alt manuscris cu Prohodul Maicii Domnului, nici pe note și nici numai text. Se află câteva exemplare (din cele 26 de exemplare inventariate) din Prohodul Maicii Domnului, tipărit la București în 1869, în vremea Mitropolitului Nifon, cu mențiunea: „compus de Ritorul Manuil Corinteanul și tradus de poetul Ioan Pralea Moldoveanul, care, la 1820 tipărindu-se într-un stil cam încurcat, acum s-a tipărit într-un alt stil mai descurcat”.

**Manuscrise cu notație psaltică, coligate cu cărți tipărite și manuscrise (literare),
aflate în biblioteca Schitului Prodromu**

1. Dumnezeieștile Liturghii, DD Sofronie Miclescu, Monastirea Neamțul, 1860; nr. inv. 103 nu se regăsește în *Inventarul* bibliotecii schitului (probabil, din inventarul bisericii Zlătari din București), înaintea foi de titlu are o pagină de manuscris cu cântarea: „Și ne auzi pe noi...” (inedită); semnătura caligrafului, ștearsă, are însemnarea: „[...] Bis(erică) Zlătari, 1889”.

2. Dumnezeieștile Liturghii, DD Sofronie Miclescu, Monastirea Neamțul, 1860; nr. inv. 2733 nu se regăsește în *Inventarul* bibliotecii schitului, dar are ștampila Schitului Prodromu; conține 3 f. manuscrise la sfârșitul volumului (f. 3, 4 și 6), numerotare originală atât cu litere, cât și cu cifre; lipsesc filele 1 și 2; scriere îngrijită, inițiale florale și litere chirilice; conținut: *cântări la Paști*: Troparul (pe larg, din Idiomelar) glasul al 5-lea; *Înviind Iisus...*, glasul al 6-lea; *Prochimenenele în Săptămâna Luminată și cele săptămânale*; *Condacul Botezului*, în două forme; *Să se îndrepteze...* de la Liturghia Darurilor... și *Luminânda Paștelui*.

3. Dumnezeieștile Liturghii, DD Sofronie Miclescu, Monastirea Neamțul, 1860, nr. inv. 152 și ștampila schitului Prodromu; file manuscrise: 1, 2, 5 (împreună cu cele trei foi de la exemplarul anterior alcătuiesc un tot unitar) și o foaie fără număr, cu cântările ce se cântă în Sfântul Altar la slujbele cu sobor, „facerile Pă(rintelui) Nectarie Protopsaltul Sf(ântului) Munte”, caligrafiate de Calistrat Ierodiaconul, anul 1872, ianuarie 4: *Sfinte Dumnezeule*, gl(asul al) 2-lea; altul al lui Gheorghe Criteanul; la Praznicul Cinstitei Cruci, gl(asul al) 2-lea; *Crucii Tale*, gl(asul) 1; altul pe mare al Pă(rintelui) Nectarie. *Lumină lină*, gl(asul al) 2-lea; *Troparul Botezului* (incomplet, are continuarea în exemplarul anterior, f. 6), iar pe f. nenumărată: *Doamne, mântuiește*, în dublă scriere: litere chirilice de Ierod(iaconul) Calistrat și cu litere latine de o altă mână. La începutul volumului, pe fila dinaintea foi de titlu, găsim textul troparului și al condacului Sfintei Icoane Prodromița, cu litere chirilice.

4. Dumnezeieștile Liturghii, ediția a treia, București, 1902, din care lipsesc paginile 19–74, unde probabil se găseau numărul de inventar și ștampila schitului, exemplar legat în piele roșie, cu chenar, cruce pe prima copertă și potir pe a doua, imprimate în foiță de aur; distrus parțial, pe cotor are scris cu aur: „Arhimandritul Antipa Dinescu – 1906”; are adăugată la sfârșitul volumului, înaintea cuprinsului, o filadă cu psaltichie românească, 10 file, scriere de caligraf profesionist, în două culori, negru și roșu, cu chenare simple în roșu, cu flori la colțuri, cu frontispicii și litere florale. Textul și semnele muzicale sunt scrise cu negru, iar titlurile cântărilor, semnele temporale și mărturiile scrise cu roșu. Conținutul: *Lumină lină*, glasul al 2-lea (pe larg); *Prochimenenele din Săptămâna Luminată*; *Doamne, mântuiește pe cei bine-credincioși...*; *Sfinte Dumnezeule...*, glasul al 2-lea, (de Nectarie Protopsaltul); *Câți în Hristos...*, glasul 1; *Crucii Tale...*, glasul al 2-lea; *Hristos a înviat...*, glasul al 5-lea (pe larg); stihira *Înviind Iisus...*, glasul al 6-lea, și o filă nescrisă.

5. Manuscris ce cuprinde **slujbe și vieți de sfinți**, datat 1900, semnat de mai mulți copişti: p. 1 și 38: „P. Balmuș”; p. 41 și 83: „Terminat de scris astăzi 2 Mai(u), 1919, Fr. Vasile Păcătosul, M-re Vărzărești, Monah Vichentie Tașcă, M-re Vărzărești, corejată Miercuri 31 iulie 1924 (păcătosul)”; precum și semnătura lui Marin Gh. Alexandru. La p. 116, 119 și 120 (lipsesc paginile 117 și 118) este un *Heruvic* gl(asul al) 4-lea a lui Claru, complet, semnat cu creionul de Varachiil Schim(onahul), 1935, No(i)embrie 6.

6. În Duminica a doua după Rusalii [...] Slujba Sfinților Atonului, datat 1893, manuscris fără număr de inventar și fără ștampilă. Pe prima pagină o litografie policromă înfățișând Sf. Munte și mai multe nume: Ieroschim(onahul) Climenti, Iacov Frățili din schitu(l) Lac(u), Spiridon I(e)romonahu(l); numerotarea paginilor sau a filelor este defectuoasă. Conținut: p. 69: *Doamne, strigat-am*, glas(ul) 1, *Să se îndrepteze*, două stihuri, 4 stihiri ale Învierii, *Slavă...*, *Și acum...*, după care *Dogmatica* (glasul 1), fără text, doar cu notație muzicală, dar și aceasta incompletă; p. 96: *Heruvic* al lui Theodor Fokiu, gl(asul) 1, *Axion* gl(asul al) 4-lea, care are la sfârșit un element floral cu cruce, datat: „1895, iunie 30, spre pomenire Procopie I(e)r(o)s(c)h(i)m”. Manuscrisul are 99 de pagini, apoi o pagină (verso) pe care sunt scrise stihurile (numai text) la Sfinții Athonului.

7. Carte pentru Tedeumuri, în Chinovia Română „Prodromu” din Sfântul Munte Athos, scrisă de Monahul Iacob Decescu, Slăniceanu, cântăreț, 1892. Manuscris catalogat de Arhim. Veniamin Micle, *Manuscrisele românești de la Prodromul (Muntele Athos)*, Sf. Mănăstire Bistrița, Eparhia Râmnicului, 1999, p. 225 (sub nr. 87), fără a i se menționa nr. de inv. 2826. Pe fila 17^v este scris foarte frumos, cu mai multe culori și litere ornamentale: „Slavoslovie la Te(-)Deum [...], compusă de O. Dimitrescu, gl(asul al) 8-lea”.

8. Litia mică, care se face pentru răposații ctitori [...], nr. inv. 1350, foaie de titlu ruptă, are la început două foi manuscrise, text cu litere chirilice, cuprinzând stihirile și *Slava* la Litia Bobotezei. La sfârșitul cărții există două file cu psaltichie românească, o singură culoare, litere chirilice: „La tunderea călugărilor, facerea domnului Dimitriță (Suceveanu), glas(ul al) 5-lea”; „Altul, facerea S(inției)S(ale) Pă(rintele). Nictarie, Pod(obie): *Așezat pe Mormântul Tău...*, glas(ul) 1”; „Altul sindoma, glas și podobie aceleași; *Doamne, miluiește* întreit: la hirotonie și la călugărie, glas(ul al) 2-lea”. Caligraf: „smeritul Mina Plo(i)eșteanu”¹⁰, 1889, ianuarie 28”.

9. Antologia, București, 1898, dată la lumină prin sânguința Părintelui Ieromonah Dometie Ionescu, fără număr de inventar. Pe p. 340 este scris frumos, caligrafic, cu culoare neagră, fără nici un fel de alte menționări: „*Bucură-te, Mireasă nenuntită și Aliluia*, care se cântă la Acatistul Bunevestiri din Sâmbăta a cincea a Postului Mare” (pe larg). Cartea nu are nicio însemnare și nici ștampilă.

10. Slujba Învierii, Iași, 1846, nr. inv. 1655. Înaintea foii de titlu, pe forțat și o foaie, are trei cântări: *Hristos a înviat* pe larg, gl(asul al) 5-lea și *Exapostilarion la Ziua Paștilor*, glas(ul la) 3-lea cu al 2-lea, precum și textul la *Hristos a în(viat) pe coțovlăhește*. Semnează: „Paisie ier(oschimonah) păcătosul, 1910, aprilie 24”. La sfârșitul cărții se continuă cu textul cântării: „*Hristos a înviat*, în 12 limbi, scris de Paisie Lambru, iero(schimonahul) ploieștean, prodromit, 1897, aprilie 27”. Urmează 8 pagini de psaltichie românească: *Exapostilaria Sfintelor Paști*; *Toată suflarea* gl(asul) 1; *Hristos a înviat* „șir haldeic asirin”, gl(asul al) 5-lea, cu mențiunea: „le-am scris să cânte frumos de cântăreți, Paisie păcătosu”; stihira *Înviind Iisus*, gl(asul al) 6-lea; *Câți în Hristos*, gl(asul) 1, în trei forme și pe larg, apoi altul gl(asul al) 5-lea, semnat: „1911, luna aprilie 15, Paisie Ier(oschimonah)”; *Prochimenele în săptămâna luminată a Paștilor*, semnat: „Paisie păc(ătosul)”.

11. Cele 9 cântări din Psaltire, Kir Veniamin Costachi, Iași, 1831. Pe copertă verso are trei stihuri din Psalmul 135 (*Mărturisii-vă Domnului*), scris frumos și cu două culori. Înaintea foii de titlu are 4 foi cu psaltichie românească; scris îngrijit, în trei culori: titlul cântării cu mov, literele inițiale cu roșu, textul muzical și literar cu negru; conținutul: Psalmul 135 întreg, 26 de stihuri, „facerea Păr(intelui) Nectarie Pro(topsaltul) Sf. Munte”, gl. 1 și *Născătoare de Dumnezeu* grecește, glas(ul al) 5-lea, scris numai cu culoare neagră. Semnează: „Paisie ier(oschimonahul) 1891, iunie 15”.

12. Acatistier (manuscris aparținând lui Dometie monahul, 1878, dar datează de la 1868) nr. inv. 875, are ștampila Schitului Prodromu și conține Acatistele Sfântului Mare Mucenic Dimitrie și al Sfintei Mucenițe Filoftea; la sfârșit are 5 foi cu psaltichie românească, scris frumos, cu culoare neagră; conține două „Axioane ale Păr(intelui) Ni(ctarie) sfetagori(țul)”, glasul al 6-lea și al 4-lea și începutul unui Heruvic. La sfârșit are textul *Mărimurilor* de la Sfinții Ioachim și Ana.

13. Antologie formată din selecțiuni din diferite tipărituri, având și pagini manuscrise ca aceea din locul foii de titlu [însemnare]: „Spre știință. Această carte este pentru Varcă Trahadăr, luată de la schit(ul Prodromu) pentru a se servi de dânsa”. La sfârșitul volumului sunt 15 foi cu psaltichie românească, iar două sunt albe. Scrisul este îngrijit, în trei culori, o pagină este datată: „1930, 15/10 Ortodox, V(arahiil) Sh(imonah)”. Ceilalți doi caligrafi care au scris nu s-au semnat, dar caligrafierea s-a făcut mai devreme, la cumpăna secolelor XIX–XX. Conținutul: *Sfinte Dumnezeule* la Sfânta Liturghie, *Câți în Hristos*, la Înălțarea Cinstitei Cruci, *Aliluia* de Părintele Nectarie, *Sfinte Dumnezeule* grecește, gl(asul al) 2-lea, *Heruvic*,

¹⁰ Prin aceste pagini de manuscris, Monahul Mina Prodromitul certifică cine este autorul cântării: *Brațele Părintești*, care se cântă la depunerea jurământului de către candidații la călugărie. În nici o altă carte nu se află această cântare în două forme, cu precizarea autorilor compozitori.

glas(ul al) 3-lea de Grigorie Lambadarie, *Axion*, gl(asul al) 8-lea al Păr. Nectarie și *Axion*, glas(ul al) 3-lea, agem asiran, al lui Macarie.

14. Acatistier (Paraclisul al doilea și Acatistul Buneivestiri). Semnătura lui Paisie ier(omonahul) apare de mai multe ori, dar și Evghenie Monahul, care se pare că a scris *Acatistierul*. Are o pagină de psaltichie românească: *Crucii Tale*, pe larg, scris simplu cu litere chirilice, cu unele greșeli. Caligraful nu se iscălește.

15. Prohodul Domnului, București, 1912, cu ștampila schitului, dar fără număr de inventar. Pe foaia de titlu se poate citi însemnarea: „Vichentie Monahul, 1924 Ap(rilie) 17, M(ănăști)-rea [...]”, apoi are o filă cu psaltichie românească, scris identic cu al lui Varahiil Tașcă, o singură culoare, mov, scris simplu. Conține cântarea: *La scoaterea Sf(ântului) Epitaf, Slavă..., Și acum...*, gl(asul al) 5-lea.

16. Antologie bulgărească (*Gramatica muzicii bisericești*), tipărită la București, 1847–1849 (trei volume)¹¹. Numerele de inventar din *Registrul* bibliotecii Schitului Prodromu: 1854, 1855, 1856. Are la sfârșitul volumului 16 foi, din care trei sunt cu psaltichie în slavonă (Priceasnă la Schimbare la Față a Domnului). Scris îngrijit, cu două culori, fără nici o însemnare.

17. Irmologhion, Iași, 1848, nr. inv. 1759; la subsolul p. 96, trei rânduri de psaltichie, o completare la Axionul praznicului *Intrarea în Biserică a Maicii Domnului* (21 noiembrie), cu cuvintele: „[...] cu adevărat mai presus decât toți ești fecioară curată”, întrucât originalul preluase finalul de la Axionul Buneivestiri. La sfârșitul volumului se află o foaie cu un Axion moldovenesc pe glas(ul) al 8-lea (al lui Nectarie Protopsaltul) și Condacul Canonului celui Mare, gl(asul al) 6-lea Datat: 1876.

18. Tomul al doilea al Antologiei, tradus din grecește de Macarie Ieromonahul, București, 1827, nr. inv. 5140. A aparținut Ieromonahului Dometie. Paginile 137–144 (parte din *Polieleul al șaselea*, gl. 7), care lipseau din original, au fost completate de mână. Scriere îngrijită de profesionist, în două culori, negru și roșu. Are ștampila schitului Prodromu. Nu are însemnări.

19. Doxastarion, para Hurmuziu Hartofilakos, en Konstantinoupolei, 1859, nr. inv. 2241 și ștampila Schitului Prodromu. După cuvântul adresat muzicologilor (cântăreților) sunt 4 file cu psaltichie românească în grecește: La 6 Ianuarie, la Arătarea Domnului, la Vecernie, *Slavă..., Și acum...* după Nectarie Monahul, gl(asul al) 2(-lea); aceeași, „tou neon patron” [Ghermanos]; a lui Iacov; *Doxa... tón ághion...*, gl(asul al) 6-lea.

20. Antologie (grecească), Constantinopol, 1846, format mijlociu, dar tăiată prea mult la margini până lângă text, fără număr de inventar, fără foaie de titlu, cu adăugiri de text muzical tipărit și text scris în completarea celui tipărit. Cu toate acestea, volumul are mari lipsuri în textul muzical. La începutul și sfârșitul volumului au fost adăugate texte muzicale manuscrise. Volumul este legat în pânză roșie și piele la cotor, dar este uzat și rău întreținut. Conținut: înaintea textului propriu-zis are 5 foi cu psaltichie în grecește, o singură mână, scris diferit: *Pre stăpânul; Anixandare* (de Fokeos), datat 23.02.1925, semnat „k p z” (?); *Doamne, strigat-am* de Ioan Protopsaltul și stihurile de Manuil Protopsaltul. Foile nu sunt numerotate. Textul volumului, care începe cu Vecernia, după *Fericit bărbatul* gl(asul al) 8 (starea I), de la p. 9–40 este completat de o altă mână, în grecește, scris de caligraf, în două culori (negru și roșu). Cuprinde: *Doamne, strigat-am* pe 8 glasuri de Iacob Protopsaltul; *Născătoare de Dumnezeu...* (de la Litie) pe 8 glasuri de Petru Berechet. Continuitatea volumului de la p. 40 este întreruptă de o fascicolă tipărită, care a făcut parte din alt volum, apoi se reia cu p. 139–156, unde intervine o altă fascicolă de manuscris pe 12 foi liniate ce cuprinde *Polieleul Cuvânt bun...*, în grecește, de Theodor Fokeos, scris de a treia mână. La sfârșitul volumului sunt adăugate patru foi. Pe prima foaie este scris cu creionul *Sfinte Dumnezeule – dinamis*, gl(asul al) 2-lea, în

¹¹ Este publicația în trei volume a tipografiei bucureștene a lui Iosif Copainig (*Цветособрание и воскресник*, 1847, *Вторият сборник*, 1848, *Кратък ирмولوجий*, 1849). Cf. Petăr Dinev, *Музикални материали от възрожденската епоха*, Българска музика 13 (1962), p. 39. Foaia de titlu a volumului tipărit în anul 1848, reprodusă în Elena Tončeva, *The Bulgarian liturgical chant (9th–19th centuries)*, în «Rhythm in Byzantine Chant. Acta of the congress held at Hernen Castle in November 1986», Hernen, 1991, p. 182 (nota redacției).

grecește, compus de Nileos Kamaradu Protopsaltul bisericii Sf(inții) Împărați Constantin și Elena din Peran. Scrisul este îngrijit și citeț.

Caietele schimonahului Varahiil (Vasile) Tașcă¹²

21. Cântări la Adormirea Maicii Domnului și Tăierea Capului Sf. Ioan Botezătorul, caligrafie și transliterare din *Idiomelarul* lui Dimitrie Suceveanu în Mănăstirea Vărzărești la 26 octombrie 1914 (însemnare de pe coperta caietului care poartă și nr. 51). Foaia de titlu ne arată numele autorului, Fratele V(asile) Tașcă și următoarea însemnare: „Tradusă din Idiomelar(ul) biserici(i) Sf(ântul) Haralamb(i)e din Galați, Preot paroh Gavrilă Stăncescu, preot Ioan Mihăilescu, Pisalt I Nicolae Bârlădeanu”. Scrierea este foarte simplă, cu culoare neagră pe o parte a paginii (recto). Acest caiet va fi completat la Athos cu alte cântări tot din *Idiomelarul* lui Suceveanu, într-o caligrafie mai îngrijită, pe versoul paginii. Seamănă foarte bine cu scrisul din manuscrisele catalogate.

22. Cântări din perioada Penticostarului. Filadă de 14 file, cu cântări transcrise și transliterate din *Idiomelarul* lui Dimitrie Suceveanu, într-o caligrafie de trecere (ca stil) între manuscrisul alcătuit la M. Vărzărești și cele care vor fi scrise la Schitul Prodromu. Nu are nicio însemnare. A fost notat de mine cu nr. **52** doar pentru identificare, deoarece primul are nr. 51 pus de cineva (?) pe copertă.

23. Diferite cântări. F. 1–3, la Duminica Sf(inți)-lor Atonului (Stihirar); f. 4, la Nașterea Domnului, la Litie, *Slavă...*, gl. 5 (după Doxastarul lui Filantidi¹³); f. 5, „Heruvic de Petru Efesiu, trad(us) de Arhiereu(l) Nectarie Frim(u)” și două însemnări: f. 4 și 6: „V(arahiil) s(c)him(onahul), 1936, februarie 7 ortodox”. Numerotat de mine cu nr. **53**.

24. Caiet – antologie de 34 file, cu însemnare pe copertă: anul 1947 și la f. 16^r: „Sf(ântul) M(unte) Atos, 1941. Ortodox. Sept. 6”. Conținut: Stihirile celor 11 Evanghelii, *Slavoslovia mare* a lui Iacov protopsaltul, gl(asul) al 8-lea, și Grigorie Protopsaltul, gl(asul al) 3-lea; la 15 august, Stihiri la Laude, gl(asul al) 4-lea; la Acoperământul Maicii Domnului, Stihiri la Vecernie gl(asul) 1 și gl(asul al) 4-lea și la Laude, gl(asul al) 8 (-lea); *Cu noi este Dumnezeu*, gl(asul al) 8(-lea, pe larg); Axion, gl(asul al) 4(-lea) de Părin(tele) Varla(a)m. Numerotat de mine cu nr. **54**.

25. Axioane. Filadă cu 19 foi, dar scrierea începe de pe coperta-verso a manuscrisului cu „Acsioane kompuse de Părintele Nectarie”, glasurile: 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8: *De tine se bucură* și Axionul Sf(ântului) Vasile; al lui Nectarie Frim(u), din Iași; *Hristos a înviat* (pe larg); Axioanele praznicale compuse de Macarie Ierom(onahul). Hârtia folosită are pe o parte un formular de scrisoare adresată creștinilor care făceau danii schitului. Însemnare pe f. 7^r: „Ianuar(ie). 1948, 13”, iar pe ultima filă însemnarea: „1948, marti(e) 7, Sfânt(ul) Munte Athos. Stil vechiu”. Numerotat de mine cu nr. **55**.

26. Caiet, numerotat de mine nr. **56**, cu trei fascicule, una de 16 foi, adăugată la începutul caietului, fără paginație, și una de 16 pagini, la sfârșit, numerotate de la 1–16, iar volumul propriu-zis de 52 de pagini, paginație parțial originală. Conținutul: prima fascicolă cuprinde stihirile, precum și *Slavă...*, *Și acum...* de la Laude, la Sf. Ierarh Nicolae (6 decembrie) și *Slava...* la Sfântul Ierarh Spiridon (12 decembrie); fascicola de mijloc (caietul propriu-zis) cuprinde *Slavoslovia mare* pe opt glasuri, după diferiți autori: glasurile 1 și 3 de Petru Lampadarie, traduse de Dimitrie Suceveanu; glasul 2 de Theodor Fokaeos, același traducător; glasurile 4 și 7 de Nectarie Românul (Protopsaltul); glasul al 5-lea de Iacob, tradusă de Dimitrie Suceveanu; glasul al 6-lea de Petru Vizantios, tradusă de Nectarie Psaltul; glasul al 8-lea de Iacob, tradusă de Nectarie Românul. Fascicola de la sfârșit continuă cu *Slavoslovia* în două versiuni: a lui Petru Lampadarie (cu mențiunea „ce se cântă la scoaterea Sf. Cruci”) și alta compusă de Iacob și tradusă de Dimitrie Suceveanu. Pe copertă este o

¹² Șase caiete și filade de la numerele 21–26, care au aparținut schimonahului Varahiil – Vasile Tașcă, din Corod, Tecuci, născut la 1898, frate și monah cu numele Vichentie din 20 dec. 1923, în Mănăstirea Vărzărești; închinoviat în 1927 în Schitul Prodromu și schivnic în 17 dec. 1928, decedat în 29 oct. 1948.

¹³ Πέτρος Γ. Φιλανθίδου, *Αθωνιάς*, Constantinopol, I (1906), II (1907) (nota redacției).

însemnare în creion cu locurile și anii, unde și cât au stat moaștele Sfintei Parascheva „de când s-au proslăvit”. Pe verso, Condacul Sf. Atanasie Atonitul, text.

Diferite filade¹⁴

27. Filadă cu 4 foi, scris artistic, în limba română cu litere chirilice, cu un frontispiciu floral în mai multe culori, litere inițiale florale. Conținutul: **Mărirea cea mare care se cântă la Te-Deum.** Nu are nicio însemnare.

28 și 29. Filadă în două exemplare aproape identice ca scris și având același conținut, cu câte 6 file fiecare, fără paginație, același stil de scriere, în limba română cu litere chirilice; inițiale florale, cu roșu și negru. Conținutul: *Anixandarele sindoma* ale părintelui I(e)rod(iacon) Ignatie Simenit (stilul cântării este al lui Theodoros Fokaeos). La sfârșit, pe un exemplar, este însemnarea: „Cântați Domnului și-L preaînălțați intru toți vecii. Și pre mine nu mă uitați, Paisie păcătosul”.

30. Filadă de 6 foi, cu chenar simplu în două linii, cu negru și roșu, limba română cu scriere chirilică, îngrijită. Titlul cântării ne arată că manuscrisul este o continuare a altor pagini, dar nu am găsit altele având același stil de scriere. Conține Slavoslovia mare cu titlul: „Alta a lui Grigorie și tradusă de S(finția) S(a) Păr(intele) Nectarie Protops(altul), glas(ul al) 7(-lea) Zo”.

31. Filadă de 4 foi, cu frontispiciu floral executat în peniță în culori roșu și negru și o cruce în mijloc. În partea de jos a primei pagini, în colțul drept, are ștampila lui Damian Ieroschimonahul. Conținutul: *Ceea ce ești mai cinstită...*, pe toate glasurile, cu mențiunea: „Facerea Sfinției Sale Părintelui Nectarie monah Prodromit, după cererea S(finției) S(ale) Părint(elui) nostru Igumenul Damian Ieroschimonahul, la anul 1870, sept(embrie) 7”. La sfârșit are și stihurile.

32. Filadă cu două fascicule, având câte 4 foi fiecare, scriere caligrafică, psaltichie românească, în grecește și românește, cu două culori: negru și roșu, litere inițiale florale, dar simple. Conține o singură cântare (bilingvă): *Doamne, femeia ceea ce căzuse...*, care în varianta românească are următorul titlu: „În Sfânta și Marea Miercuri la Stihoavnă, *Slavă...*, *Și acum...*, alcătuirea cuvintelor de Fericita Casiana Monahia, iar melosul de kir Petru Lambadarie”. Nu are nicio însemnare.

33. Filadă cu două fascicule, având câte 4 foi fiecare, psaltichie românească scrisă în limbile greacă și română. Textul muzical începe la jumătatea primei pagini cu cântări în grecește la Liturghia Sfântului Vasile: *Sfânt, Sfânt, Sfânt...*, *Amin* (de două ori), apoi *Pre Tine Te lăudăm...*, *De Tine se bucură...*, *Cu vrednicie...*, (aceasta este ordinea în care au fost scrise cântările); urmează un chinonic în românește cu următorul titlu scris în două forme și culori: „Chinonic ce se cântă la Sfânta Leturghie cea mai-nainte sfințită, alcătuită de smeritul Macarie ieromonahul din îndemnul dumnealui vel Vornic Scarlat Grădișteanul, pe glas(ul) 6”. Nu are nicio însemnare;

34. Filadă de 4 foi, cu scris deosebit, în limba greacă, două culori, fără paginație și însemnări. Conține „Doxologia melopiithisa a lui kir Ioan Astraptalidu, din Ke de jos”.

35. Filadă cu două fascicule cu câte 8 file fiecare; pare a face parte dintr-un manuscris mai mare. Scriere în limba greacă, ordonată, executată de un caligraf experimentat, scriere cu două culori, negru și roșu, cu inițiale florale. Conține câteva axioane praznicale: Nașterea Domnului (primul și al doilea irmos); Duminica închinării Sf. Cruci; Sfânta și Marea Duminică a Paștelui; Duminica Tomii; Sfânta Arătare (primul și al doilea irmos); Întâmpinarea Domnului, a lui Petru Peloponisianul; Bunavestire; o altă formă la praznicul

¹⁴ Filadele care urmează, în număr de 12, la care se adaugă 5 foi volante, au fost scrise de diferiți caligrafi, cei mai mulți neiscălindu-se; dorind probabil să alcătuiască manuscrise tematice, nu au dus lucrul până la capăt; deci, le prezint ca atare. Însă, după stilul scrisului și al hârtiei folosite, aceste filade seamănă cu unele manuscrise din biblioteca schitului Prodromu. Se presupune că autorii caligrafi sunt dintre cei cunoscuți.

Bunei Vestiri, a lui Petru Lambadarie, la intrarea în Biserică a Maicii Domnului; Schimbarea la Față a Domnului; Duminica Paștelui; Dumineca Floriilor, de Petru Peloponisiu; Pogorârea Sfântului Duh; Înălțarea (Domnului), Duminica Pogorârii Sfântului Duh; Înălțarea Sfintei Cruci, după Petru Peloponisiu.

36. Filadă cu 6 foi (seamănă foarte bine cu manuscrisele Sfinției sale, Părintele Nectarie Protopsaltul), scris foarte îngrijit și mărunț, fără însemnări. Conține cântarea Heruvic pe glasurile: 2, 3, 5 și 6, transpuneri în românește după compozițiile similare ale lui Petru Lambad(arie) Pelop(onisiu); pe ultima foaie rezervată glasului 7 este scrisă numai o parte a Heruvicului: *Treime...*, pe parcursul a șase rânduri. Manuscrisul se dovedește a fi parte dintr-un Heruvar, dar lipsesc glasurile 1 și 8, iar 7 este incomplet.

37. Filadă cu două fascicule cu câte 4 foi fiecare, scrise cu creionul. Conține *Fericit bărbatul* (psalmul întreg) compus de Theodor Fokaeos, tradus în românește pentru două glasuri: 4 și 7. Însemnare cu culoare albastră: „1880, Martie 10 și 15”; la sfârșit o altă însemnare, parțial ștearsă (probabil numele): „1880 – luna Martie 17”.

Cinci foi volante:

38. Două file păstrate împăturite, scrise îngrijit, dar cu creionul. Fiecare conține câte un Axion glasul al 6-lea (interpretare diferită), în grecește.

39. Filă, cu Axion, *tonisit de Sfinția sa Părintele Nectarie*, gl(asul al) 5(-lea), scriere chirilică, culoare neagră, scris frumos și îngrijit. Provine dintr-un manuscris din sec. al XIX-lea.

40. Filă, cu Axion gl(asul al) 8(-lea) de Gheorghe Voltu, (alcătuit) după cererea lui Evstratie Holdezu (Nea Skiti). La sfârșit găsim anul 1934 și semnătura lui monahului Ghedeon, probabil caligraful.

41. Filă, mărime A4, păstrată împăturită și uzată, scriere simplă cu litere latine și cerneală mov, nu are margini laterale. Conține: *Ziua Învierii* gl(asul al) 5(-lea) de Macarie. Fără însemnări.

42. Filadă cu 9 foi din care trei pagini albe; scrierea este în creion și reprezintă o ciornă a Protopsaltului Nectarie; conținut: Heruvicul, tradus din grecește, glasurile: 1, 2, 3, 4. Un titlu menționează: „Heruvic de săptămână scurtate din cele mari”, glasurile 1 și 5; altu(l) tot glas(ul) 5. Nu are nicio însemnare. Se pot observa părți ale textului anulat cu creionul, însemnări pe margine, la subsolul textului sau pe mici bucăți de hârtie lipite peste text etc. Indicația: „aici se va trece *Ca pre Împăratul* de la Heruv(icul) lui Constantin...” întărește presupunerea că filada reprezintă o ciornă, iar după stilul scrierii a aparținut lui Nectarie Protopsaltul.

Filade care au făcut parte din manuscrise, după cum dovedesc textele incomplete de la începutul și sfârșitul acestora, prezentate aici pentru cântările complete pe care le conțin.

43. Filadă cu 5 file, scriere chirilică, îngrijită, culoare neagră, nepaginată. Conține parte din slujba de la Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul – 29 august, caligrafiere din Idiomelarul lui Suceveanu: stihirile la Vecernie, Slavă... la Litie, Slavă... la Stihoavnă și Mărimurile. N-are însemnări, nu cunoaștem autorul.

44. Filadă cu 6 foi, psaltichie românească, scriere îngrijită, două culori, dar ceea ce este neobișnuit în acest manuscris, textul literar, mărturiile, semnele temporale și de alterație sunt scrise cu cerneală roșie, iar semnele muzicale cu cerneală neagră. Filada conține Slavoslovia mare, glasul al 2-lea, a lui kir Petru Lambadarie, tradusă de Dimitrie Suceveanu. De pe fila 3v culorile se inversează: neumele sunt scrise cu cerneală roșie, iar semnele de alterație și ftoarele cu cerneală neagră. Pe fila 5 începe Slavoslovia glas(ul al) 3-lea, dar incompletă, are numai 9 stihuri.

45. Filadă cu 4 file, scris îngrijit în două culori, limba greacă. Conține Binecuvântările Învierii „cântate în duminici” a(1e) lui Petru Lambadarie. Altele pe scurt, iar pe ultima pagină Slavă... Tatălui să ne închinăm... Și acum..., incomplet.

46. Filadă cu 7 file. La început are finalul unui *Sfinte Dumnezeule*, glas(ul al) 5(-lea). Scrierea, cu excepția unor corecturi, este îngrijită, în două culori, în limba greacă. Nu are însemnări. Conținutul: *Sfinte Dumnezeule* al lui Petru Efesiu, glasul al 7-lea, *dinamis*. Al aceluiași pe glasul al 8-lea, *dinamis* pe scurt și altul pe larg. *Câți în Hristos*, pe larg. Heruvic ce se cântă în Postul cel Mare, glasul 1, având o completare făcută, judecând după stilul scrierii, de Nectarie Protopsaltul; la urmă un „Axion grecesc” glasul al 5-lea, incomplet, deși pagina următoare este albă.

47. Filadă cu 6 file, scris îngrijit cu două culori, negru și roșu, cu un frontispiciu simplu, litere chirilice; la sfârșit are textul aceleiași cântări, separat, cu litere latine. În alte manuscrise această cântare figurează între *Cântările veselitoare*, dar aici seamănă cu o colindă; are următorul titlu: „La Botezul (Domnului), la stropirea ap(e)i (cu aghiazmă), le-am adus din Ierusalim, care tropare se obișnuiesc de să cântă la ziua Iordanului după alfa vita”, pentru două străni. Pe f. 2^v este însemnat cu roșu: „1915, iulie 10”. Pe ultimele două file este textul cântării scris cu litere latine, împărțit în 21 de stihuri și *Slavă*... la Litia Nașterii Domnului, text cu litere chirilice, împărțit în 16 stihuri.

48. Filadă cu 6 file, scriere caligrafică cu litere latine, în două culori, litere florale; două pagini au chenare simple în culori diferite. Conține: *Slavă*... pe 8 glasuri de Iacob Protopsaltul. La sfârșit are *Dogmatica* glasul 1, dar numai notația muzicală și incomplet. Nu are însemnări și nici autor.

49. Filadă cu 10 file, scriere îngrijită, în alfabet de tranziție; textul cu culoare neagră, chenarul în culoare roșie. Conține: Slujba Învierii până la cântarea a noua, incompletă. Pe marginea chenarului, în exterior, se arată că acest canon se cântă la Sf(ânta) și Marea Duminică a Paștilor și la Sf(ânta) și Marea Luni a Paștilor. Scrisul pare a fi al schimonahului Varahiil Tașcă, cunoscut din caietele sale aflate în bibliotecă. Datează deci de la începutul secolului al XX-lea.

50. Filadă cu 4 file, scriere simplă cu litere chirilice, cu culoare neagră, inițială florală (cu strugurel), fără însemnări. Conține un chinonic „tonisit de Părintele Nectarie Pro(to)ps(altul) Sfântului) Munte, glas(ul al) 3-lea”.

51. Filadă cu 8 file, două fascicule numerotate cu literele B și G (?), paginate de mine cu creionul. După felul cum au fost legate cu sfoară arată intenția proprietarului de a alcătui un manuscris. Scriere de caligraf cu două culori și litere florale simple, în limba greacă. Conținut: f. 1–2: ultimele 4 stihuri din *Apărătoare Doamnă* a lui Petru Berechet, care se cântă la Acatistul Bunevestiri în săptămâna a V-a din Postului Mare; f. 2^v–3: *Dumnezeu este Domnul* pe larg și sindomon; f. 4^v–5: *Aliluia*; f. 5^v: *Iată Mirele vine...* gla(sul al) 8(-lea); f. 7: *Când slăviții Ucenici...* gl(asul al) 8(-lea); f. 8: „Facerea pe scurt, după Grigori(e) Lampadarie”: *Iată Mirele...* și *Când slăviții Ucenici...*

52. Filadă cu 4 file, scris în două culori, negru și roșu, de un caligraf anonim¹⁵. Filada conține un *Asmaticon* („to nekrosimon melos aghion”) *Sfinte Dumnezeule*, în grecește, glas(ul al) 6(-lea). Pe ultimele trei pagini este o însemnare din *Istoria Biblică*, asemenea cu însemnările din manuscrisul citat mai sus.

53. Filadă cu 4 file, scriere de caligraf, cu două culori, negru și roșu, inițială ornamentală simplă. A fost păstrată împăturită și este puțin uzată; nu are nicio însemnare. Conține: *Ziua Învierii* pe larg, cu tereremuri.

54. Filadă cu două foi; se poate observa că a făcut parte dintr-un manuscris (doxastar) scris de un copist profesionist, cu caractere chirilice, cu două culori, negru și roșu, fără însemnări. Conține: *Slava*... pe larg, la 29 august.

¹⁵ Scrisul din această filadă seamănă foarte bine cu scrisul din ms. 6/39, fără nr. de inventar, după catalogul lui S. Barbu-Bucur. Acesta afirmă că ms 6/39 ar fi al lui Anton Pann, dar stilul scrierii acestei filade stă mărturie că manuscrisul citat nu este scris de mâna lui Anton Pann; doar Axionul gl(asul al) 5-lea de la p. 625 este compus de acesta. Mai există încă și alte trei pagini cu același stil de scriere, ceea ce întărește presupunerea mea.

55. Filadă cu 5 file. Pare a face parte dintr-un manuscris mai mare. Scris, probabil, la începutul sec. al XX-lea, foarte frumos și îngrijit, în alfabet latin, cu două culori, negru și roșu, nepaginat. Cuvântul „glas” este înlocuit cu „viers”. Conține: *Lumină lină*, pe larg, vers(ul al) 2(-lea); Prochimelele Săptămânii luminate; *Sfinte Dumnezeule*, vers(ul al) 2(-lea), cu mențiunea: „compunerea Părintelui Nectarie s(c)himonahul român Prodromit”; *Câți în Hristos*, vers(ul) 1, „compunerea părintelui Nectarie românul”; *Crucii Tale...*, *Doamne, mântuiește și Iubi-Te-voi, Doamne*.

56. Filadă, format mare, cu două file paginate pe o parte (recto), scris de caligraf cu culoare neagră; pare a fi făcut parte dintr-un manuscris mai mare cu stihiri pe larg la duminici speciale din timpul anului. Însemnarea cu creionul a denumirii duminicilor care este pe frontispiciul primei pagini sugerează că aceste foi au fost văzute de cineva interesat de manuscrise. Cuprinsul este așa cum arată și titlul: „La Dumineca lăsatului (sec) de carne”, Stihirile la Vecernie, facerea P(ărintelui) Nectarie Psaltu(l), Podobie: *Toată nădejdea...*, gl(sul al) 6(-lea); f. 2^r, la Duminica cea dintâi a Sfântului Post, la Vecernie, Stihirile Podobie: *Toată nădejdea...*, gl(asul al) 6(-lea), dar a doua stihiră este incompletă, iar pe margine este scrisă rugăciunea *Sfinte Dumnezeule*.

57. Filadă cu 8 foi și cu marginile tăiate prea aproape de text. Îi lipsește titlul și semnul glasului în care este scrisă cântarea. Scrierea este de caligraf, cu culoare neagră, litere chirilice și îngrijită. Din textul cântărilor deducem conținutul: Stihiri la Praznicul Sfântului Dimitrie Izvorătorul de Mir, Podobie: *O, prea slăvită minune*, gla(sul al) 8(-lea);

f. 2–4, la Laude (Podobie): *Bucură-te cămara*, gl(asul al) 5(-lea);

f. 4^r, Decembrie în 6 zile, la Sfântul Ier(arh) Nicolae al Mirelor (Lichiei), la Înserarea cea mare, Stihirile, Podobie: *Când de pe lemn(u)...*, gl(asul al) 2(-lea);

f. 6^r, (stihiri Podobie: *Bucură-te cămara...*), gl(asul al) 5(-lea, notat cu creionul);

f. 6^v are două ștampile rotunde: una mare referitoare la închinarea Sfintei Icoane a Maicii Domnului, Prodromița, din Athos, având în mijloc chipul Maicii Domnului cu Pruncul și cealaltă, personală, cu inițialele PLP (Paisie Lambru Psalt).

Manuscrise recente

58. Buchet muzical, manuscris fără titlu și număr de inventar, legat în carton și pânză gri, paginat ulterior, dar o altă paginare sugerează că acest manuscris a fost restructurat; posesor este Monahul Nectarie Lază, din obștea Schitului Prodromu, fost viețuitor la Mănăstirea Sihăstria și chilia Provata – Cucuvinu, Athos. După cum a mărturisit posesorul, manuscrisul a fost alcătuit pe parcursul mai multor ani, începând din 4 septembrie 1972 (însemnare pe p. 8 unde, pe chenar, se vede și numele copistului M[ircea] Ciolan, nume acoperit ulterior cu cerneală de pix. Deci, caligraf principal fiind seminaristul Mircea Ciolan, actualmente Arhim. Macarie, starețul Mănăstirii Cernica; apoi, însuși posesorul, Monahul Nectarie Lazăr (paginile 66, 67, 68) și Ierom(onahul) Petronie Tănase (paginile 74 și 75) pe când viețuiau ambii în obștea Mănăstirii Sihăstria. Nu se cunoaște copistul paginilor 80–91. Scrierea este simplă și liberă, scris cu pixul, cu mai multe culori. Totuși, prima cântare din manuscris, *Fericit bărbatul*, gl(asul al) 3(lea), este datată 14 iulie 1973, caligrafiat pe primele două file rezervate pentru titlu, pe care este însemnat și numele „Prodrom(u) Haga”, viețuitor în Schitul Prodromu, care a deținut o vreme acest manuscris;

p. 5: *Fericit bărbatul*, gl(asul al) 5(-lea); p. 9: *Fericit bărbatul* de Neagu Ionescu, gl(asul al) 8(-lea); p. 14: *Ceea ce ești mai cinstită*, gl(asul al) 4(-lea), în grecește cu litere latine; p. 15: *Fericit bărbatul* de (Theodor) Stupcanu, gl(asul al) 8(-lea); p. 18: *Polieleu* de (Theodor) Stupcanu, gl(asul al) 8(-lea); continuă pe pag 27 după care se întrerupe; p. 19: *Polieleu* gl(asul al) 5(-lea), cu mențiunea: „din caiet(ul) lui (Ghenadie) Honciuc”; p. 22 și 23 au cântări incomplete; p. 24: *Polieleu Robii Domnului*, gl(asul al) 8(-lea), având ultimul stih incomplet; p. 27: *Iubi-Te-voi, Doamne*, gl(asul al) 7(-lea); p. 28 *Lumină lină*, gl(asul al) 8(-lea), pe 3 voci, dar în notație psaltică; p. 32: *Acum slobozește*, gl(asul al) 7(-lea); p. 33: *Hristos a înviat*, gl(asul al) 8(-lea), pe 3 voci, în două variante; p. 35: *Crucii Tale*, gl(asul al) 5(-lea), pe 3 voci; p. 36: *Câți în Hristos*, gl(asul al) 5(-lea) pe 3 voci; p. 37: *Sfinte Dumnezeule*, gl(asul al) 5(-lea), pe 3 voci; p. 38: *Polieleu*, gl(asul al) 3(-lea), de Ciureanu; p. 41: *Apărătoarei Doamne*, gl(asul al) 8(-lea), după P.S. Episcop Nifon

(Ploieșteanu), pe 3 voci; p. 43: *Sfinte Dumnezeule*, gl(asul al) 3(-lea), după D. Cucu, transpus din notația liniară în notație psaltică; p. 46: *Tatăl nostru*, gl(asul al) 5(-lea), de Episcopul Nifon, pe 3 voci; p. 48: *Tatăl nostru*, gl(asul al) 5(-lea), cu mențiunea: „dintr-un manuscris vechi din sec. XII, de(șco)perit de Pr. I(oan) D Petrescu”; p. 50: *Axion* gl(asul al) 6(-lea) incomplet; p. 51: (Răspunsuri la) Ectenie, gl(asul al) 8(-lea), pe 3 voci; p. 52: Răspunsuri (la Liturghia Sf. Ioan) gl(asul al) 3(-lea), pe 3 voci; p. 60: *Chinonic* (concert), gl(asul al) 8(-lea), pe 3 voci; p. 64: *Ridica-voi ochii mei la ceruri* (concert), gl(asul al) 5(-lea); p. 66: *Heruvicul*, gl(asul al) 1, de Popescu Pasărea, la Liturghia mai înainte sfântită; p. 68: *Luminânda*, gl(asul al) 3(-lea), la Nașterea Domnului; p. 69: *Luminânda*, gl(asul al) 3(-lea), la Botez (Bobotează); p. 70: *Luminânda* gl(asul al) 3(-lea), la Întâmpinarea Domnului; p. 71: este scrisă, dar anulată; p. 72: *Luminânda* Sf(intei) Cruci, gl(asul al) 3(-lea); p. 73: *Luminânda Adormirii Maicii Domnului*, gl(asul al) 3(-lea); p. 74: *Axion* gl(asul al) 1, (după melodii din colinde) de Pr. Petronie, starețu(l) Schit(ului) Prodromu; p. nenumărată, care conține un desen reprezentând o biserică maramureșeană pe care sunt însemnate câteva trimiteri la cuvinte de folos din Proloage și Sf(ânta) Scriptură; p. 75: *Axion*, gl(asul al) 3(-lea), de Theodoros Fokaos (tradus în românește de Părintele Petronie); p. 76: *Împărate ceresc*, gl(asul al) 5(-lea), „de pe un manuscris din anul 1289, (se cântă) cu evlavie”, iar o altă mână scrie: „de la Păr(in)t(ele) Petronie, starețu(l) Schitu(lui) Prodromu”¹⁶; p. 77: *Slavă... și Aliluia*, după *Binecuvântările Învierii*, de (Theodor) Stupcanu; p. 78–79, filă tipărită, detașată dintr-o lucrare a lui I. Popescu-Pasărea, lipită cu scotch, având două cântări: *Acum slobozește*, gl(asul al) 5(-lea), de I. Popescu-Pasărea și *Sfinte Dumnezeule*, gl(asul al) 7(-lea); p. 80: *Antifoanele*, gl(asul al) 8(-lea) de G(avril) Musicescu (numai antifonul I de la Liturghia Praznicelor împărătești), *Veniți să ne închinăm*, gl(asul al) 8(-lea) și *Heruvicul* gl(asul al) 8(-lea), de același autor, pregătite a se scrie pe două voci, dar are numai vocea I; p. 84: *Răspunsuri* (la Liturghia Sf. Ioan Gură de Aur, aranjate pe două voci) de Diaconul G(rigorie) Panțiru; p. 89: *Răspunsuri* gl(asul al) 8(-ea), de N(icolae) Lungu, vocea a III-a; p. 91: *Răspunsuri* gl(asul al) 5(-lea), de N. Lungu, vocea a III-a, incomplet; p. 92: *Ceea ce ești mai cinstită*, gl(asul al) 3(-lea), în grecește cu litere latine; p. 93: *Trisaghion în grecește*, gl(asul al) 2(-lea), cu litere latine; p. 94: *Câți în Hristos* gl(asul al) 1, românește și grecește cu litere latine; p. 95: *Crucii Tale*, gl(asul al) 2(-lea), românește și grecește; p. 96: *Polieleul (Robii Domnului)* gl(asul al) 6(-lea), din ca(i)etu(l lui Ghenadie) Honciuc; p. 99: *Heruvicul*, gl(asul al) 5(-lea), de (Anton V.) Uncu; p. 103: *Heruvicul* gl(asul al) 8(-lea); p. 106: *Răspunsuri* (la Sfânta Liturghie a Sf. Ioan Gură de Aur) gl(asul al) 4(-lea), leghetos; p. 109: *Pre Stăpânul...*, în grecește, gl(asul al) 2(-lea); p. 110: *Axion*, gl(asul al) 8(-lea), (tradus din grecește; p. 112: *Axionul Învierii*, gl(asul al) 1, melodie ardelenescă; p. 116: *Axion (Cuvine-se...)*, după *Bucură-te, Împărătească Maică...*, gl(asul al) 4(-lea), leghetos, 1897, N. Georgescu; p. 119: *Răspunsuri* (la Sfânta Liturghie a Sf. Ioan Gură de Aur), gl(asul al) 4(-lea); p. 123: *Luminânda – Cămara Ta, Mântuitorule...*, gl(asul al) 8(-lea); p. 124: *Sfinte Dumnezeule*, gl(asul al) 8(-lea), pe 3 voci, de Ștefănescu (?);

p. 126: *Ca pre Împăratul*, gl(asul al) 8(-lea), de T(imotei) Popovici; p. 127: *După Evanghelia Utreniei*, gl(asul al) 7(-lea), incomplet; p. 128: *Axion*, gl(asul al) 6(-lea), lipsește începutul; p. 129: *Axion*, gl(asul al) 6(-lea); p. 131: *Axion* gl(asul al) 7(-lea); p. 132: *Axion* gl(asul al) 8(-lea), de Ion Zmeu; p. 135: *Luminânda Învierii*, gl(asul al) 3(-lea); p. 136: *Polieleul (Robii Domnului)* gl(asul al) 8(-lea), (din cartea lui Gherontie Nicolau, epscopul Constanței)¹⁷, stihuri alese din Ps(almul) 134.

59. Manuscris fără număr de inventar și fără titlu. De fapt, este un caiet dinctando cu copertă albastră din carton subțire, cu etichetă, pe care scrie: „Cântări bisericești strana stângă L N Prodromu”; scriere liberă dar îngrijită, cu cerneală neagră. Copiști: Ierom. Clement, în perioada cât a fost viețuitor în obștea Schitului Prodromu (1985–1990), după cum arată unele însemnări pe paginile 12, 23 (semnătura făcută de altă mână), 25, 28, 30, 39 (scris de altă mână: „tradus de P(ărintele) Climent Arhimandritul”), 61 (după revenirea în obștea Prodromului), 63; M(ona)-hul Emilian Mierlușcă (paginile: 45–50); M(ona)-hul Prodromu Haga, 51 și 52. Primele două file, paginate, sunt de dimensiuni mai mici și au fost atașate. Cuprinde finalul de la *Anixandarele* de Hurmuz Hartofilax: *Toate întru înțelepciune, Slavă..., Și acum...*; apoi, primele două file de drept ale caietului sunt albe și paginația începe cu f. 5^r: *Acum Puterile cerești, Heruvic* gl(asul al) 8(-lea); f. 8^r: *Împărate ceresc*, gl(asul al) 6(-lea), de Varlaam; f. 10^r: *Răspunsuri* (la Liturghia Sf. Ioan), gl(asul al) 7(-lea), enarmonic. De aici paginația continuă pe ambele părți: p. 13: *Slavoslovie* (mare) a lui Kiriazi

¹⁶ În realitate, acest *Împărate ceresc* este descoperirea preotului muzicolog I. D. Petrescu, transmis în notație liniară Părintelui Petronie Tănase, care, la rândul său, l-a transpus pe notație hrisantică.

¹⁷ Gherontie Nicolau, Episcopul Constanței, *Îndrumătorul liturgic*, București, 1939, p. 58–59 (nota redacției).

Hrisopolitul, gl(asul al) 5(-lea), *ke*. Tradusă pe românește de Părintele Macarie, Schitul Lacu; p. 24: *Sfinte Dumnezeule* al lui Niléus, „cu dosimo” (?) (iar cineva a adăugat: „P. Efesiu după Nileos Kamaradou”); p. 29: *Axion eteron hițiatkiar*¹⁸, gl(asul al) 8(-lea), de Th. Gheorghiadu (prelucrat); p. 31: *Răspunsuri* (la Liturgia Sf. Ioan) gl(asul) 1; p. 33: *Heruvicul* gl(asul al) 6(-lea), din grecește; p. 35: *Heruvicul* gl(asul al) 5(-lea), (melodie veche); p. 36: *Ca pre Împăratul* – continuare, compus de Ierom(onahul) [Clement (n.n.)]; p. 37: *Axion* gl(asul) 1(tradus din grecește de Ierom(onahul) [Clement (n.n.)]; p. 39: *Născătoare de Dumnezeu* – la Litie, gl(asul al) 5(-lea); p. 40: *La Râul Vavilonului*, gl(asul al) 6(-lea) (din caietul Părintelui Petronie – starețul Prodromului); p. 44: *Bogații au sărăcit*, protovaris; p. 45: *Lumină lină* gl(asul al) 5(-lea), de Filotei Moroșan; p. 46: *Axion* gl(asul al) 5(-lea); p. 49: *Axion* gl(asul al) 7(-lea), de Arhid(iaconul) Ghenadie Honciuc; p. 51: *Axion* gl(asul al) 5(-ea), de Ștef(anache) Popescu; p. 53: *Slavoslovia Mare* gl(asul) 1, tetrafon, de Petru Berechet (prelucrare); p. 62: *Axion* gl(asul) 1 (tradus din grecește și revăzut de Ieromonahul Clement); p. 64–72, pagini albe.

60. Antologie de cântări bisericești, posesor Monahul Prodromu Haga, viețuitor în schitul Prodromu între anii 1978–2011. Manuscrisul a fost alcătuit pe parcursul anilor de viață în Sfântul Munte. Coperti de carton și pânză la cotor, scris îngrijit, dar simplu, fără forțat și fără foaie de titlu, are 97 f. numerotate după metoda veche, scrierea este pe ambele fețe, dar sunt și file scrise numai pe partea recto. Însemnările din acest manuscris sunt ne semnificative dar pe f. 13 un închinător, Hristos Leventis, venit la schit în iunie 1988, a scris denumirea celor 8 glasuri pe grecește, iar pe fila 51^r este o semnătură: „Pr. [...]” (indescifrabil), despre care posesorul mi-a spus că este personală. Conține cântări din cele mai actuale mai ales de la Sf. Liturghie, răspunsuri și axioane; de la Vecernie, *Fericit bărbatul*, *Lumină lină* și *Acum slobozește*; iar de la Utrenie, Polielee: *Robii Domnului* și *Cuvânt bun*. F. 1–21: *Răspunsuri* la Sfânta Liturghie a Sfântului Ioan Gură de Aur, după diferiți autori: cinci autori anonimi; patru de Anton Pann (un rând muntenesc); de Protos Varlaam; apoi, traduse din grecește de Părintele Petronie, starețul Schitului Prodromu; un rând cu mențiunea: „melodie veche”; altele de Anton V. Uncu și de Ghenadie Honciuc; f. 22–26: patru *Axioane* în grecește (primul incomplet); f. 27–28: două *Axioane* în românește;

f. 29: *Axion* gl(asul al) 6(-lea) de Fokaeus, în grecește cu litere românești; f. 31: cu frontispiciu tăiat, cuprinde un *Heruvic* gl(asul al) 4(-lea); f. 33: *Axion* gl(asul al) 3(-lea); f. 34: *Îngerul a strigat*, gl(asul al) 3(-lea), incomplet; f. 34^v–35^r, spațiu nescris; f. 35^v: *Răspunsuri* la Liturgia Sf. Ioan Gură de Aur, gl(asul al) 3(-lea) de Arhid. Sebastian Barbu-Bucur; f. 37: *Răspunsuri* de Anton V. Uncu; f. 39–49: *Lumină lină*, glasurile: 2, 3, 4, 5, 6, 8, 3, 7, 2 de Sebastian Barbu-Bucur; f. 50: *Fericit bărbatul*, gl(asul al) 3(-lea);

f. 51^v: *Fericit bărbatul*, gl(asul al) 5(-lea); f. 53^v–55^v, foi albe; f. 56: *Doxologie* gl(asul al) 8(-lea), de Sebastian Barbu-Bucur; f. 60: *Acum slobozește*, gl(asul al) 7(-lea); f. 60^v: *Slavă...* la Binecuvântările Învierii, de Dimitrie Suceveanu; f. 62: *Acum slobozește*, gl(asul al) 5(-lea); f. 63: *Lumină lină*, gl(asul al) 5(-lea), de Sebastian Barbu-Bucur; f. 65–71: *Cuvânt bun*, gl(asul al) 5(-lea de Victor Ojog); se menționează lipsa stihului 14, cu indicația „verso”, dar nu a mai fost completat; f. 72–73: *Luminânda* la două sărbători: Întâmpinarea Domnului și Adormirea Maicii Domnului; f. 74–97 sunt albe.

61. Filadă copertată în carton subțire, culoare albastră, cu etichetă pe care scrie: „Polieleu, *Cuvânt bun*, gl(asul al) 5(-lea)”, fără foaie de titlu, scriere simplă, o singură culoare cu pix albastru; are 6 file, fără însemnări. Copist, Monahul Prodromu Haga din schitul Prodromu¹⁹.

¹⁸ Probabil macamul *sazkiar*, echivalent cu glasul al 8-lea (nota redacției).

¹⁹ Referitor la o filadă nenumărată, autorul adaugă la sfârșitul inventarului său și această notă: „Filadă cu 5 file, psaltichie românească, scris caligrafic, o singură culoare, neagră, litere florale simple, paginație. Nu știu unde este, ce s-a făcut cu ea” (nota redacției).

